

למטפלת מה שפסלה אותה בעיני השכנים, שלא תוכל לשוב לעבוד אצלן. והיא הפסידה לה, שלא תקבל עבודה.

והנה בבבא קמא (דף נט ע"א) נאמר ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון בן מנסיא, אונס אינו משלם את הצער מפני שסופה להצטער תחת בעלה, והקשה החת"ס בכתובות (דף מא ע"ב ד"ה אבל) וז"ל צ"ע לר"ש שאמר שסופה להצטער, הלא היא תאמר מאן יימר לך, דילמא לא בעינא לאסובי, ותירץ עפ"י הרמב"ן הנ"ל שטעם תשלומי הקנס נובע מפני שפגמה בעיני הבחורים. ויצטרך האב להוסיף על הנדון שלה. וא"כ מיושבת סברת ר"ש דממה נפשך יש לנכות לה מהקנס, שהרי תשלומי הקנס נובעים משום שפגמה בעיני הבחורים, אם כן היא טוענת שהיא רוצה להינשא וא"כ סופה להצטער תחת בעלה. הרי שהחת"ס נקט ליה לדברי הרמב"ן למעשה, וגם בענייננו הרי בעלת הבית פגמה אותה בעיני השכנים, ולא תקבל מהם פרנסה. יש אמנם צד קולא לטובת בעלת הבית שמכוננת האמת היא האשימה את המטפלת. אך בכל זאת יש להאשים את בעלת הבית על שלא חיפשה היטב את המטמון והרי סופו הוכיח שהוא נמצא, ולא עשתה חיפוש מחיפוש נר מנר.

דף עו ע"א

בעל הבית בארבעה ואזיל איהו אמר להו בתלתא

הטעה את הקונים והוסיף במחיר, ולבסוף לקח לעצמו בקבוק

שאלה מעשה בראובן שלפני חנוכה הניח בבית הכנסת בקבוקי שמן זית כדי למוכרם, והניח קופה וכתב עליה שמחיר כל בקבוק הוא שמונה עשר שקלים. עבר שם שמעון ורצה מאד לקנות בקבוק, אך לא היה לו מעות. מה עשה, החליף את השלט ורשם שמחיר הבקבוקים הוא עשרים שקלים, לאחר שתשעה אנשים קנו בקבוקים בעשרים שקלים, לקח בקבוק לעצמו. והורה היתר לעצמו שהרי בעל הבית הרויח בזכותו שמונה עשר שקלים, וא"כ יכול לקחת בקבוק. לאחר זמן התעורר מצפוננו, ובא לשאול האם צריך להחזיר את המעות, ולמי צריך להחזירם?

תשובה כתב השו"ע (חו"מ סימן קפה ס"א) ראוּבן שנתן חפץ לשמעון הסרסור וא"ל מכור לי זה, ואל תמכור בפחות ממאה, ומכרו במאתיים הכל לראובן. וכתב הסמ"ע (סק"ב) דאע"ג דאמר לו ליתן במאה, לא אמרינן דהמותר יהיה להסרסור, אלא דינו כדין שליח שמוכר דבר שאין לו קצבה, דהמותר

של משלח. וכ"ש בעניננו שלא עשאו שליח, שיכול לומר לו כיצד אתה עושה סחורה בפרה שלי.

ולכאורה גם המוכר אין צריך להחזיר שני שקלים ללוקחים. כמבואר בגמרא בבא מציעא דף עו ע"א וכן פסק השו"ע (סימן שלב ס"ב) אמר בעל הבית לשליח שכור לי פועלים בארבעה, והשליח שכרם בשלושה, אע"פ שמלאכתן שוה ד' אין להם אלא ג', שהרי קיבלו על עצמם, ויש להם תרעומת על השליח. וא"כ הכא נמי הרי הלוקחים קבלו על עצמם לשלם עוד שני שקלים, ויש להם רק תרעומת על האיש. והטעם לתרעומת, אמרינן בגמרא משום אל תמנע טוב מבעליו, שכיון שבעל הבית אמר לשכור בד', לא היה לך למנוע אותו טוב ממנו.

ונראה שלא דמי, דהתם מיירי בשליח של בעל הבית, וזכה בעל הבית בכל מה שעשה השליח. אבל בעניננו שמיירי בגזלן, לא זכה בהם ראובן כי לא נתכוון למכרם בעשרים שקלים, ולא עלה על דעתו שמישהו יעשה כאן תרמית ויכתוב עשרים במקום שמונה עשרה.

וראיה לזה דכתב הנמוקי יוסף (ב"ק דף ט ע"א מדפי הרי"ף) שהמשכיר דירה שאינה שייכת לו, ובעל הדירה לא רצה להשכירה, אין צריך לשלם לבעל הדירה, ואף על גב דנחית זה אדעתא למיתב אגרא לאיניש אחרינא, לא מחייב ולא מידי, דכי היכי דגבי משכיר מקח טעות הוא, ולא מחייב למיתב ליה מידי, שהרי נתברר שאינו שלו, לגבי שוכר נמי מקח טעות הוא וכמאן דלא אוגר דמי, כיון דכי אגר לאו ממאן דאית ליה זכותא בגויה אגר, לא משתעבד מכח האי שכירות לחד מינייהו, ואם נתן לו השכר כיון שהוא ברור דבטעות יחב ליה חייב להחזירו, דמחילה בטעות כהאי גוונא לא הויא מחילה, וכן הסכימו הרא"ה והריטב"א ז"ל, עכ"ד. וכן פסק השו"ע (חור"מ סימן שסג סעיף ט-י).

וא"כ הוא הדין בעניננו, אע"פ שרצה לתת עשרים שקלים עבור בקבוק שמן, מ"מ כיון שלא המוכר ולא שלוחו פסקו את הסכום הנ"ל, הרי זה טעות, וצריך להחזיר לכל אחד את שני השקלים.

ונראה שמוכר השמן אף שלא גזל את הקונים, מ"מ חייב להחזיר לכל אחד שני שקלים, כיון שיש בידו מעות של הקונים, אולם אם המוכר אינו נמצא, חייב שמעון לשלם, שהרי הוא גרם להם את ההוצאה, ועל ידו הוציאו מעות מהקונים, והוא כהאומר לחבירו 'לך ואני אבא אחריך', ולא בא שפסק הרמ"א (חור"מ סימן יד ס"ה) שכיון שהוציא הוצאות על פיו חייב לשלם לו

הוצאותיו. ונראה שאם שמעון החזיר את המעות לכל הקונים, יכול להחזיק את הבקבוק שמן לעצמו, שהרי הבקבוק עומד למכירה, ולראובן יש מעות שקיבל מהקונים, שחייב עכשיו לתת אותם לשמעון כיון ששילם לכל הקונים. ובמקום המעות יכול לקחת את הבקבוק שמן לעצמו, וצ"ע.

דף עז ע"א

פסידא דפועלים

ילד הנגוע בכנימת האם מותר לשלחו הביתה כדי שינקת ראשו

שאלה ילד הבא לתלמוד תורה נגוע בכנימת, ועלול להדביק את כל ילדי כתתו, האם מותר או ראוי לשלחו הביתה?

תשובה נראה שיש לשלחו הביתה עד שיחטא את ראשו כדי שלא יזיק לחבריו בכתה. ויעוין בשו"ת מהרש"ם (ח"ז סימן קפ) שנשאל בראובן שיש לו דירה ואומר שאין בבית פשפשים, והשכיר חדר לשמעון, וקיבל כסף, וטרם שנכנס להדירה נודע להמשכיר שיש בכלי בית של השוכר פשפשים, ואינו רוצה ליתן לו ליכנס לדירה, ושמעון טוען דהו"ל למשכיר להתנות עמו, כי הוא דבר השכיר בבתי העיר. ואמרתי דלפי המבואר ברא"ש בבא מציעא (פ"ו סימן ג) ובטור (ח"מ סימן שלד) שהשוכר את הפועל ואירע אונס, אם ידעו שניהם קודם מהאונס, המוציא מחבירו, עליו מוטל להתנות, ובשו"ת בשמים ראש (סימן שיז) פסק במי שמכר תאנים ונמצאו מותלעות דאם ניכרים מבחוץ הו"ל למיבדק, וידע ומחל ואם אין היכר מבחוץ, דכיון דשכיח טובא, הו"ל ללוקח להתנות. ודוקא כשכבר נתן המעות, אבל אם עוד לא נתן דמי המקח, א"צ הלוקח להתנות, ע"ש. וא"כ בנידון דידן שהמחזיק מוחזק בבית, אין מוטל עליו להתנות גם בדבר השכיח, ויוכל לעכב, אבל אם נכנס כבר לבית והמשכיר לא בדק הכלים בכניסתו, נראה דאינו יכול להוציאו מביתו דהו"ל לבדוק, עכ"ר.

ולכאורה בעניננו כל הורה יודע שהנהלת התלמוד תורה אינם רוצים שהילדים יגיעו עם כנימת לכיתה, אולם יתכן שכיון שלא התנו, והוא דבר השכיח, והילד כבר הגיע לכיתה, אי אפשר לשלחו הביתה. אלא שמ"מ יתכן שאפשר לשלחו הביתה, שהרי מי שיסבול מזה הם שאר הילדים, והם קטנים ולא בני מחילה נינהו, אך אם מדובר בילד שאין בבית מי שינקת את ראשו, כגון יתום, הרי זה מוטל על כל ישראל לטפל בו, וא"כ אין לשלחו הביתה, והתלמוד תורה ידאגו למי שינקת אותו.